Martin KONVIČKA

ORCID: 0000-0002-0883-6633

Freie Universität Berlin

Want/omdat X en de vaagheid van de linguïstische categorieën*

Abstract

In this article, I set out to demonstrate the inadequateness of traditional linguistic categories in light of ongoing language change. As a case in point, I analyse some of the syntactic properties of the Dutch *want/omdat* X construction. The erstwhile coordinating conjunction *want* ‘because’ and the subordinating conjunction *omdat* ‘because’ not only take clauses as complements, but nouns, adjectives, verbs, adverbs, interjections, direct speech, and emoticons as well. I discuss three proposed analyses of the aforementioned constructions: an ellipsis, a preposition, or a category *sui generis*. Against the backdrop of these diverging proposals, I emphasise the need to understand linguistic categories such as parts of speech as intrinsically vague and prototypical. Moreover, I also briefly sketch the diachrony of *want/omdat* X and show that, contrary to frequent claims, it is not a recent innovation since its precursors can be found as early as in the 1960s.

Keywords: parts of speech, linguistic categories, language change, because X, vagueness.

1. *Want* en *omdat* tussen traditie en innovatie

De voegwoorden *want* en *omdat* worden traditioneel gebruikt om causaliteit aan te duiden. Het onderschikkende voegwoord *omdat* wordt ter inleiding van een bijzin gebruikt om een reden (1) of oorzaak (2) te markeren. Het nevenschikkende voegwoord *want* verbindt daarentegen twee hoofdzinnen met elkaar (3).

* Voor hun bijdrage aan de definitieve versie van dit artikel wil ik mijn dank aan Truus De Wilde, Matthias Hüning, Markéta Kluková, Ferdinand von Mengden, Kristin Stöcker en twee anonieme beoordelaars betuigen. Alle overblijvende fouten en vergissingen zijn vanzelfsprekend uitsluitend mijn eigen verantwoordelijkheid.

- (1) Hij is niet komen opdagen omdat het regende.
- (2) Dat komt omdat wij te laat vertrokken zijn.
- (3) Zorg voor je zusje, want jij bent de oudste.

Want wordt daarnaast bij nevenschikkingen van twee woorden of woordgroepen gebruikt (4b). In deze constructies verbindt *want* doorgaans twee bijvoeglijke naamwoorden, waarbij het tweede adjectief de motivatie voor het eerste aanduidt. De constructie in (4a) is in beginsel elliptisch, omdat deze tot een volledige hoofdzin (4b) kan worden gereconstrueerd.

- (4) a. Goede, want dure sigaren.
b. De sigaren zijn goed, want ze zijn duur.

Naast de traditionele complementen worden *want* en *omdat* recentelijk met elementen gecombineerd die voorheen als ondenkbaar werden beschouwd¹: zelfstandige naamwoorden (5), eigennamen (6), bijvoeglijke naamwoorden (7), werkwoorden (8), bijwoorden (9), tussenwerpsels (10), de directe rede (11) en emoticons (12). Op grond van deze hoge mate van syntactische variabiliteit werd voor de vergelijkbare Engelse constructie de term *because* X (Carey 2013) geïntroduceerd.² Aan de hand van deze terminologie gebruik ik in het huidige artikel het begrip *want/omdat* X voor de Nederlandse constructie.

- (5) Het is, behalve onhaalbaar en anti-VvMU [= vrijheid van meningsuiting, MK], ook nog zinloos, want internet.³
- (6) Natuurlijk snappen ze wat de intenties zijn. Dit mag echter niet naar buiten komen, want Wilders. Vandaar die kostelijke kromme uitspraken.⁴
- (7) Of medewerkers plaatsen er zeer positieve reacties op. Alles kan want lekker anoniem. Heeft niets & dan ook niets met transparantie vandoen.⁵

¹ Alle voorbeelden die oorspronkelijk op Twitter zijn gepubliceerd, zijn in dit artikel met de originele spelling en interpunctie weergegeven. Alle links naar de oorspronkelijke tweets zijn met behulp van een linkverkortere geanonimiseerd zodat de anonimiteit van de individuele twitteraars wordt gewaarborgd.

² De discussie die onder andere tot het schrijven van het huidige artikel heeft geleid, begon toen de American Dialect Society (2014) het voegwoord *because* tot het woord van het jaar 2013 verkoos. De motivatie van de juryleden was dat dit voegwoord nieuwe grammaticale mogelijkheden had in constructies van het type *because* X (Carey 2013). Hoewel de constructie reeds bestond (de oorsprong zal later in deze tekst worden toegelicht) en deze niet tot het Engels beperkt is, wordt hier in de internationale linguïstiek pas vanaf de verkiezing van de American Dialect Society meer aandacht aan besteed.

³ Twitter, 21 september 2016 <<http://bit.ly/2h2h2vO>> 25 juli 2017.

⁴ Twitter, 11 juni 2017 <<http://bit.ly/2vTxVPy>> 12 september 2017.

⁵ Twitter, 7 juni 2017 <<http://bit.ly/2wX9pB1>> 25 juli 2017.

- (8) Ja ach het houdt ze bezig... maar is best leuk... ik mag thuis F1 kijken en de tour van wederhelft en zij gaat wel mee want moet⁶
- (9) Goedemorgen en sorry, want te laat⁷
- (10) Snapchat in de gaten houden voor uitgaan filmpje van Sophie, Monica en Steve want yeah...⁸
- (11) Hongarije ‘in zichzelf gekeerd’, want ‘alles op tv is nagesynchroniseerd’. Gelul. Bijna alle EU-landen doen aan nasynchroniseren.⁹
- (12) Realistisch kijken of je het jezelf kan veroorloven ... zo ja doen! Want [☺]¹⁰

Hoewel de primaire betekenis van zowel *want* en *omdat* causaal is, verschillen de voegwoorden van elkaar, aldus Van Belle (1989). Afgezien van enkele syntactische bijzonderheden (Van Belle 1989: 437–440) verschilt *want* van *omdat* vooral op het pragmatisch-semantische vlak. Terwijl *omdat* in de meeste gevallen enkel de causale betekenis van (1) aanduidt, is *want* semantisch gezien veelzijdiger. Na *want* kan namelijk, naast een daadwerkelijke reden, ook een subjectieve rechtvaardiging volgen, zoals de voorbeelden (13) en (14) (Van Belle 1989: 441) demonstreren.

- (13) De baby heeft buikpijn, want hij huult.
- (14) De lente komt eraan, want ik heb vandaag een zwaluw gezien.

De buikpijn van de baby in (13) is niet door het huilen veroorzaakt en het feit dat iemand in (14) een zwaluw ziet, is niet van invloed op de seizoenswisseling; beide redenen fungeren slechts als een rechtvaardiging van de uiting in de andere zin (Van Belle 1989: 445). Om deze reden maakt Van Belle (1989: 445) het onderscheid tussen semantische en pragmatische connectoren. Semantische connectoren zijn gebruiksgevallen zoals (1), (2) en (3) die daadwerkelijke causaliteit uitdrukken. Pragmatische connectoren, zoals (13) of (14), worden daarentegen om discursieve redenen gebruikt. De constructie *want/omdat* X kan echter niet in een van beide categorieën worden ingedeeld; terwijl in de voorbeelden (10) of (12) sprake is van pragmatische connectoren, illustreren de voorbeelden (5) en (9) een daadwerkelijke causale relatie.

De syntactische, stilistische en sociolinguïstische aspecten van deze constructie in verschillende talen¹¹ werden reeds in diverse academische blogbijdragen

⁶ Twitter, 9 juli 2017 <<http://bit.ly/2h3cOnK>> 25 juli 2017.

⁷ Twitter, 3 juni 2017 <<http://bit.ly/2w7Vusn>> 25 juli 2017.

⁸ Twitter, 31 mei 2015 <<http://bit.ly/2wZMpi8>> 25 juli 2017.

⁹ Twitter, 18 september 2016 <<http://bit.ly/2h2h2vO>> 25 juli 2017.

¹⁰ Twitter, 16 september 2016 <<http://bit.ly/2wpthsb>> 25 juli 2017.

¹¹ Van der Horst (2004: 20) en Lemmens (1991) spreken van een soortgelijke constructie in het Russisch, Italiaans, Frans, Roemeens, Hongaars en Koreaans. In mijn eigen onderzoek heb ik de constructie, naast in het Engels, Duits en Nederlands, ook in het Tsjechisch, Slowaaks en Fins aangetroffen. Hoogstwaarschijnlijk bevatten meerdere talen een vergelijkbare constructie. Het is niet

behandeld (Lieberman 2012; McCulloch 2014; Pullum 2014a, 2014b; Schnoebelen 2014; Stefanowitsch 2014; Van Oostendorp 2014). In de taalwetenschappelijke vakliteratuur (Bohmann 2016; Kanetani 2015, 2016; Lemmens 1991; Rehn 2015; Van der Horst 2004; Stöcker 2018) is dit fenomeen tot op heden echter in beperkte mate bestudeerd en een taalwetenschappelijke analyse van deze constructie in het Nederlands is eveneens niet uitgevoerd.

Tegen de achtergrond van de bovengenoemde voorbeelden rijst de vraag hoe de nieuwe *want* en *omdat* gecategoriseerd kunnen worden. Fungeren *want* en *omdat* in de constructie *want/omdat* X als voegwoorden, of zijn het voorzetsels of leden van een tot nog toe onbestaande categorie? De vragen omtrent de syntactische categorisering van *want/omdat* X zal ik in § 3 vanuit het perspectief van de vaagheid van de linguïstische categorieën behandelen. De semantische aspecten van de constructie laat ik in het kader van deze paper grotendeels buiten beschouwing. Ik zal me voornamelijk concentreren op het beantwoorden van de vragen met betrekking tot de categorisering van de nieuwe constructie. In de volgende sectie zal ik allereerst bondig de geschiedenis van de constructie beschrijven.

2. Diachronie van *want/omdat* X

De contemporaine aandacht voor de *want/omdat* X-constructie doet vermoeden dat er sprake is van een recentelijke innovatie. Doorgaans wordt in deze context de rol van de sociale media, met name die van Twitter, genoemd (Bohmann 2016; Stefanowitsch 2014).¹² Ten eerste kunnen sociale media inderdaad een rol spelen door een meer innovatief taalgebruik te bevorderen. Ten tweede zou ook de beperking van 140 tekens van een twitterbericht het gebruik van elliptische constructies zoals *want/omdat* X stimuleren.¹³

De ontwikkeling van de constructie is echter reeds begonnen in de 18e eeuw. In het geval van het Engelse *because* X trof Rehn (2015: 3) de vroegste voorbeelden reeds in 1783 (15) en 1898 (16) aan.

onrealistisch dat het Engels, zijnde de dominante taal op het internet, hierbij als een patroon heeft gefungeerd. Deze hypothese wordt ondersteund door het relatief hoge aantal anglicismen in de causale constructies in de onderzochte talen.

¹² De meeste voorbeelden die voor de analyse in dit artikel zijn gebruikt, hebben betrekking op tweets. Hoewel de *want/omdat* X-constructie op sociale media frequent gebruikt lijkt te worden, kan deze ook in andere contexten voorkomen. Dit blijkt uit bronnen die dateren uit de tijd voorafgaand aan de komst van Twitter of zelfs vóór de tijd van het internet. Voor het onderhavige onderzoek is de overrepresentatie van twittervoorbeelden echter geen probleem. Het doel van dit artikel is om *want* en *omdat* woordsoortelijk te categoriseren in de specifieke constructie *want/omdat* X; kwantitatieve conclusies worden op basis van de hier gepresenteerde data niet getrokken.

¹³ Op 7 november 2017 werd het aantal tekens per tweet verruimd naar 280 (Rosen 2017). Alle tweets die in dit artikel zijn gebruikt, zijn echter geplaatst voordat deze verandering werd doorgevoerd.

- (15) Cattle were sold along the way because tired or lame.
- (16) The wealthy, healthy, wise, famous and those favored by song, women and wine, all have, in individual instances, committed suicide because “tired of life”.

Hoewel in het Nederlands dergelijke vroegtijdige voorbeelden weliswaar niet zijn geïdentificeerd, is de constructie *want/omdat* X reeds in het midden van de 19e eeuw aangetroffen.¹⁴ Nevenschikkingen zoals (4a) waren volgens De Vries (1971: 414) al in de jaren 1960 gebruikelijk. In (17) en (18) tonen Lemmens (1991: 14) en Van der Horst (2004: 18) elliptische constructies met *want* uit de jaren 1990 aan.

- (17) ...een gebied dat berucht is bij veel automobilisten, want veel files.
- (18) Volgende week is het weer feest, want 2 december.

Hoewel de bovengenoemde constructies regelmatig worden gebruikt, zijn deze volgens Lemmens (1991) en Van der Horst (2004: 17) niet algemeen acceptabel. Het is tevens opmerkelijk dat de vroegere Nederlandse voorbeelden geen enkele constructie met *omdat* bevatten; voorbeelden zoals (19) kwamen pas in de laatste jaren voor. Het vroegste voorbeeld van *omdat* X op Twitter (20) komt uit het jaar 2011.

- (19) Misschien moet ik ook gewoon in die omgeving gaan wonen, gewoon omdat leuke mensen.¹⁵
- (20) Sean Astin is dik geworden zeg maar tis wel cute omdat redenen¹⁶

De aanname dat *want* X diachroon gezien in het Nederlands eerder voorkwam dan *omdat* X wordt ondersteund door het gegeven dat de elliptische constructies van het type (4a) niet met *omdat* voorkomen. Voorbeelden (19) of (20) dienen om die reden vermoedelijk geïnterpreteerd te worden als een ontwikkeling die analoog is aan het patroon met *want* (5).

3. Categoriëring van *want/omdat* X

Met betrekking tot de vraag hoe *want/omdat* X gecategoriseerd moet worden, bestaan twee toonaangevende standpunten onder taalwetenschappers. Volgens

¹⁴ Van der Horst (2004: 21) bespreekt de ontwikkelingen van de bijzinsvolgorde tot de huidige hoofdzinsvolgorde na *want* in de loop van de 17e en 18e eeuw. In deze context kunnen de veranderingen die tot de constructies *want/omdat* X hebben geleid als een voortzetting van een voormalige ontwikkeling worden beschouwd.

¹⁵ Twitter, 11 augustus 2012 <<http://bit.ly/2xyJnoc>> 25 juli 2017.

¹⁶ Twitter, 2 november 2011 <<http://bit.ly/2xIwMxq>> 25 september 2018.

diverse academici dient *want/omdat* X beschouwd te worden als een innovatieve ontwikkeling, terwijl anderen van mening zijn dat de constructie *want/omdat* X niet als een daadwerkelijke innovatie, maar als een ellips geïnterpreteerd dient te worden. De taalwetenschappers volgens wie de constructie *want/omdat* X innovatief is, stellen dat de nieuwe *want* en *omdat* een voorzetsel of zelfs een geheel nieuwe woordsoort zijn. In Tabel 1 zijn de diverse meningen over de categorisering van *want* en *omdat* schematisch weergegeven.

Tabel 1. Categorisering van *want/omdat* X

Innovatie?	Waarom?
Nee	Voegwoord in een elliptische constructie
Ja	Verandering van een voegwoord tot een voorzetsel;
	Verandering van een voegwoord tot een woordsoort <i>sui generis</i> .

De divergerende syntactische benaderingen met betrekking tot de *want/omdat* X-constructie zullen individueel worden besproken.

3.1. *Want/omdat* als een voegwoord in een elliptische constructie

De interpretatie van *want/omdat* X als een ellips is gebaseerd op zinnen zoals (21a) die tot (21b) gereconstrueerd kunnen worden (Lemmens 1991: 15).

- (21) a. Adam Curry telt niet mee want Amerikaanse pa.
 b. Adam Curry telt niet mee want [hij heeft een] Amerikaanse pa.

Vooraf op Twitter, waar berichten tot 7 november 2017 maximaal 140 tekens mochten tellen (Rosen 2017), worden gebruikers gemotiveerd om hun teksten beknopt te houden. In bepaalde gevallen is daarom de interpretatie van *want/omdat* X als een elliptische constructie plausibel, zoals in (22a). Dit betreffende twitterbericht overschrijdt het maximum van 140 tekens niet, maar indien de beperking niet zou gelden, zou een niet-elliptische formulering zoals (22b) mogelijk zijn.

- (22) a. Alles leuk en aardig met dat nieuwe seizoen Twin Peaks, maar waar kan ik het oude weer zien? M'n dvd-speler de deur uitgedaan, want 2017¹⁷
 b. Alles leuk en aardig met dat nieuwe seizoen Twin Peaks, maar waar kan ik het oude weer zien? M'n dvd-speler de deur uitgedaan, want [het is] 2017[.]

¹⁷ Twitter, 11 juni 2017 <<http://bit.ly/2f63N0d>> 25 juli 2017.

Ook andere voorbeelden van de *want/omdat* X-constructie kunnen herschreven worden, maar om diverse redenen is de interpretatie van dergelijke zinnen als een ellips problematisch. Ten eerste komen niet alle voorbeelden van de constructie op Twitter voor, wat betekent dat de argumentatie voor het gebruik van deze constructie op grond van het beperkte aantal tekens niet steekhoudend is. Daarnaast zijn niet alle voorbeelden van de constructie die op Twitter voorkomen zodanig lang dat de gebruikers een ellips zouden moeten toepassen. De keuze van een elliptische constructie dient daarentegen niet uitsluitend door taaleconomie gemotiveerd te zijn. Tot slot is de reconstructie van de niet-elliptische oorspronkelijke zin niet bij elk geval van *want/omdat* X mogelijk.

Voorbeelden van het type (23a) tonen aan dat de juiste context voor een potentiële reconstructie van de ellips van belang is. Daarentegen zijn elliptische constructies zoals (4) niet echt contextafhankelijk. Reconstructies zoals (23b) en (23c) zijn echter niet noodzakelijk omdat de causale relatie reeds in (23a) is uitgedrukt. Als het taaleconomische aspect van de constructie *want/omdat* X bovendien niet wordt meegerekend, zijn reconstructies zoals (23b) of (23c) niet plausibel. De analyse als een ellips is in soortgelijke gevallen daarom niet ideaal.

Ook zijn er gevallen waar een reconstructie van de ellips weliswaar mogelijk is, maar waar de reconstructie geen semantische meerwaarde heeft, met als gevolg dat een reconstructie van (25a) tot (25b) niet realistisch is.

- (23) a. Toch maar m'n nest uit gegaan want koffie¹⁸
 b. Toch maar m'n nest uit gegaan want [?ik had geen] koffie [meer thuis]
 c. Toch maar m'n nest uit gegaan want [?ik wilde een] koffie [in een
 café drinken]
- (24) a. realistisch kijken of je het jezelf kan veroorloven ... zo ja doen! Want
 [☺]¹⁹
 b. realistisch kijken of je het jezelf kan veroorloven ... zo ja doen! Want
 [?ik ben heel tevreden/?ik voel me goed]
- (25) a. Ik ging gitaar spelen en jullie wakker maken want yolo xd²⁰
 b. Ik ging gitaar spelen en jullie wakker maken want [?ik dacht/zei] yolo
 xd

¹⁸ Twitter, 4 mei 2017 <<http://bit.ly/2w96TTY>> 12 september 2017.

¹⁹ Twitter, 16 september 2016 <<http://bit.ly/2wpthsb>> 25 juli 2017. Het gebruik van emoticons behoort toe tot enkel de geschreven taal. Het is daarentegen niet compleet uitgesloten dat soortgelijke constructies zelfs in de gesproken taal kunnen voorkomen door de emoticon bijvoorbeeld door een gezichtsuitdrukking te vervangen. Op deze manier kan de constructie bimodaal worden, oftewel een combinatie van het gesproken woord en de mimiek van de spreker.

²⁰ Twitter, 2 september 2017 <<http://bit.ly/2w7EItc>> 12 september 2017.

Hoewel het in diverse gevallen correct is om de *want/omdat* X-constructie als elliptisch te beschouwen (22), is dit niet te allen tijde gerechtvaardigd. De reconstructie van de samengetrokken uitdrukking is soms ofwel mogelijk, maar communicatief onwaarschijnlijk, ofwel geheel onmogelijk. Zoals echter reeds in § 2 werd benoemd, was de elliptische constructie diachroon gezien de eerste stap in de ontwikkeling van de *want/omdat* X-constructie. In het volgende tekstdeel zal om die reden de interpretatie van *want* en *omdat* als een voorzetsel in de nieuwe constructie, zoals *wegens* of *vanwege*, aan bod komen.

3.2. *Want/omdat* als een voorzetsel

De interpretatie van *want* en *omdat* als voorzetsel is gebaseerd op het gegeven dat in de *want/omdat* X-constructie zelfstandige naamwoorden (26a) als complementen kunnen fungeren. De voorbeelden (26b) en (26c) tonen een prototypische causale voorzetselconstructie met *wegens* en *vanwege*.

- (26) a. Chocola met koffiestukjes bij de koffie want koffie. KOFFIE.²¹
 b. Zondagsopenstelling leidt tot discussie. Volgens ex-centrumbewoner komen mensen niet meer op de koffie vanwege drukte. Of vanwege koffie?²²
 c. 2e deel raad gaat straks van start. Helaas wegens koffie-incident gister in de raad vandaag in oude werkpak²³

Dat *want* en *omdat* in dergelijke constructies als voorzetsel moeten worden beschouwd, wordt expliciet door Pullum (2009, 2014a, 2014b) bepleit. Pullum (2009: 269) beargumenteert dat de meeste voegwoorden in het Engels als voorzetsels beschouwd zouden moeten worden. Als illustratie noemt hij het voorbeeld van *after* (27a) als een onderschikkend voegwoord met een bijzin als complement en *after* (27b) met een naamwoordelijke groep als complement. Dit is vergelijkbaar met de constructie *because* X, zoals (28a) en (28b) tonen.

- (27) a. I came after he departed.
 b. I came after his departure.
 (28) a. I came because John called me.
 b. I came because John.

²¹ Twitter, 11 juli 2017 <<http://bit.ly/2wWDzUN>> 12 september 2017.

²² Twitter, 6 juli 2010 <<http://bit.ly/2xkyZjc>> 12 september 2017.

²³ Twitter, 14 december 2010 <<http://bit.ly/2fhWboi>> 12 september 2017.

Pullums argumentatie kan voor de Nederlandse constructie *want/omdat* X tevens van toepassing zijn. Ook in het Nederlands zijn voegwoorden zoals (29a) en (30a) qua vorm namelijk soms identiek aan voorzetsels zoals (29b) en (30b). Deze formele overeenkomst geldt echter niet altijd, zoals blijkt uit (29c) en (30c). In de constructie *want/omdat* X worden formeel gezien enkel voegwoorden (31b) toegelaten.

- (29) a. Voor ik in slaap val, lees ik altijd een boek.
 b. Voor het huis staat een fiets.
 c. Voordat ik in slaap val, lees ik altijd een boek.
- (30) a. Ik wacht tot mijn broer thuiskomt.
 b. Ik wacht tot de terugkeer van mijn broer.
 c. Ik wacht totdat mijn broer thuiskomt.
- (31) a. Omdat ik kranten lees, weet ik wat er aan de hand is.
 b. *Om ik kranten lees, weet ik wat er aan de hand is.

Er bestaat echter ook kritiek op de stelling van Pullum. McCulloch (2014) wijst op enkele syntactische bijzonderheden met betrekking tot de constructie *because* X die tegen Pullums interpretatie ingaan, zoals dat de zelfstandige naamwoorden in de constructie uitsluitend zonder lidwoorden (32) voorkomen. Ten tweede kunnen persoonlijke voornaamwoorden (33) blijkbaar niet als complementen worden gebruikt. Afgezien van deze syntactische verschillen treden *want* en *omdat* in de nieuwe constructie in combinatie met een aantal andere woordsoorten op dat normaliter geen complement van voorzetsels is, waaronder eigenamen (6), bijvoeglijke naamwoorden (7), werkwoorden (8), bijwoorden (9), tussenwerpsels (10), citaten (11) en zelfs emoticons (12). De analyse van *want* en *omdat* als voorzetsels verklaart daarom klaarblijkelijk niet alle syntactische mogelijkheden van de nieuwe constructie.

- (32) a. Ik heb weer een hoop blurays besteld want redenen.²⁴
 b. *Ik heb weer een hoop blurays besteld want de redenen.
- (33) a. Dit jaar harde protesten, want Trump.²⁵
 b. *Dit jaar harde protesten want hij/hem.

Enkele morfologische bijzonderheden in beschouwing genomen, levert Stefanowitsch (2014) aanvullende argumenten die tegenspreken dat *weil* ‘*want/omdat*’ in de analoge Duitse constructie *weil* X als een voorzetsel beschouwd dient te worden. In talen met een complex naamvalsysteem waarin een vergelijkbare constructie als *because* X voorkomt, zoals het Duits, gedraagt de constructie zich

²⁴ Twitter, 6 december 2016 <<http://bit.ly/2BpsSOM>> 25 juli 2017.

²⁵ Twitter, 6 juli 2016 <<http://bit.ly/2xYFNA8>> 25 juli 2017.

anders dan traditionele voorzetsels. In *weil* X worden uitsluitend zelfstandige naamwoorden in de nominatief gebruikt. Alle andere naamvallen lijken in de constructie uitgesloten te zijn (34), terwijl het merendeel van de Duitse voorzetsels de toepassing van genitief, datief of accusatief vereist.

- (34) a. Ich beende das Gespräch jetzt weil guter Grund.
- b. *Ich beende das Gespräch jetzt weil guten Grundes.
- c. *Ich beende das Gespräch jetzt weil gutem Grund.
- d. *Ich beende das Gespräch jetzt weil guten Grund.

Daarentegen zou *weil* in het Duits ten opzichte van rectie niet uniek zijn, omdat voorzetsels zoals *ad*, *contra*, *versus* en *in puncto* vergelijkbare eigenschappen hebben. Deze voorzetsels, die op het Latijn gebaseerd zijn, worden ook zonder lidwoorden en uitsluitend in de nominatief gebruikt (35). Desalniettemin gedraagt *weil* zich in de constructie *weil* X anders dan prototypische voorzetsels zoals *nach*, *wegen* of *in*.

- (35) a. In puncto Sprachwandel wollte mit ihm niemand sprechen.
- b. *In puncto (des) Sprachwandels wollte mit ihm niemand sprechen.
- c. *In puncto (dem) Sprachwandel wollte mit ihm niemand sprechen.
- d. *In puncto (den) Sprachwandel wollte mit ihm niemand sprechen.

In § 3.1. zijn de grenzen van de analyse van *want/omdat* X als een elliptische constructie beschreven, evenals de tekortkomingen van de interpretatie als een voorzetsel. Vanwege deze beperkingen pleit McCulloch (2014) ervoor om *want* en *omdat* in *want/omdat* X als een aparte woordsoort te behandelen. Dit voorstel wordt in de volgende paragraaf toegelicht.

3.3. *Want/omdat* X als een categorie *sui generis*

Na ter discussie te hebben gesteld dat *want/omdat* X als een elliptische constructie of als een voorzetsel beschouwd dient te worden, rijst de vraag tot welke woordsoort de nieuwe *want* en *omdat* dan wél behoren. Met het oog op andere vergelijkbare constructies stelt McCulloch (2014) voor om een aparte categorie in te voeren. Zij verwijst in deze context naar syntactisch vergelijkbare constructies met *but* (36), *thus* (37), *since* (38) en *ergo* (39).

- (36) I was considering going to the party but tired.
- (37) I didn't want to talk out loud, thus text messaging.
- (38) I didn't bother cooking anything since whatever.
- (39) Why noodles? Noodles ergo noodles.

Constructies zoals (36) en (37) kunnen echter zonder problemen ook als een ellips van het type (4a) worden beschouwd. Hoewel deze zinnen syntactisch vergelijkbaar zijn, zijn de voorbeelden (38) of (39) om semantische redenen problematisch, omdat in dergelijke uitdrukkingen geheel geen causaliteit wordt aangeduid. Vergelijkbaar met de gelexicaliseerde constructies *want redenen* (32) en *omdat redenen* (20) (vgl. de Engelse uitdrukking *because reasons*) en andere constructies worden (38) en (39) gebruikt als er in de gesprekssituatie geen aanduiding van causaliteit nodig of gewenst is.

Het Nederlands levert een soortgelijk beeld op. Lemmens (1991: 15) verzamelde voorbeelden van elliptische constructies met *hoewel* (40), *mits* (41), *indien* (42) en *dus* (43) en Van der Horst (2004: 19) voegde voorbeelden met *wegens* (42). Semantisch als ook syntactisch vergelijkbaar met *want/omdat X* zijn verder de constructies met *vanwege* (45) en *maar* (46). Ook in deze gevallen geldt, zoals McCullochs stelde, dat constructies zoals (42) en (43) als ellipsen beschouwd kunnen worden en dat in zinnen als (46a) of (46b) geen sprake is van een daadwerkelijke tegenstelling.

- (40) Het eten, hoewel koud geworden, smaakte haar uitstekend.
- (41) Hoeden, mits fier gedragen, veranderen de blik op de wereld.
- (42) Druk op een toets indien gereed.
- (43) Hij is te oud, dus overbodig.
- (44) Het voorstel werd van de hand gewezen wegens te duur en te groot-schalig.
- (45) Taalachterstand vanwege altijd moe vanwege te laat naar bed. Thuis geen discipline en op school geen land mee te bezeilen. Lekker dan.²⁶
- (46) a. Beetje laat, maar yeah! Heerlijk weer.²⁷
 b. Weer even gekeken, hopen dat het misschien toch leuk is/wordt..
 maar nope. Kan er nog steeds niet om lachen.²⁸
 c. Studentenkamers beschikbaar, maar ‘no internationals’²⁹

Ook zonder de ondersteuning door andere soortgelijke elementen wordt duidelijk dat het traditionele systeem van de tien woordsoorten ontoereikend is om de emergente natuur van de taal te kunnen beschrijven. Gezien de niet-systeematische manier waarop deze woordsoorten tot stand zijn gekomen (Robins

²⁶ Twitter, 2 juni 2017 <<http://bit.ly/2y5IErB>> 12 september 2017.

²⁷ Twitter, 21 mei 2017 <<http://bit.ly/2f5OIM8>> 25 juli 2017.

²⁸ Twitter, 11 juni 2017 <<http://bit.ly/2h3t9sQ>> 25 juli 2017.

²⁹ Nederlandse Omroep Stichting (NOS), 26 juli 2017 <nos.nl/op3/artikel/2185064-studentenkamers-beschikbaar-maar-no-internationals.html> 26 juli 2017.

1966), zijn problemen met innovatieve constructies zoals *want/omdat* X niet verwonderlijk.³⁰

Himmelman (1992: 21–22) is van mening dat het traditionele woordsoortensysteem te vooringenomen is om de talige realiteit getrouw te kunnen analyseren. Als woordsoorten in essentie als categorieën met vaste kenmerken worden beschouwd, is het gevolg dat de talige realiteit door een theoretische bril wordt gezien die niet noodzakelijk helpt de realiteit te begrijpen. De actuele discussie over het woordsoorttoebehoren van de constructie *want/omdat* X is hier een voorbeeld van.

Standpunten vanuit het expliciet essentialisme van de linguïstische categorieën, zoals het vooral in de generatieve traditie (tot wie Baker 2003³¹ behoort) aanwezig is, zijn er tot op heden met betrekking tot de *want/omdat* X-constructie enkel impliciet. Indien een duidelijke grens tussen verschillende woordcategorieën verondersteld wordt en aan de hand van enkele syntactische eigenschappen gepoogd wordt *want* en *omdat* in de constructie *want/omdat* X te beschrijven, worden de categorieën impliciet als a priori existierend geïnterpreteerd.

Als voorafgaand aan de analyse aangenomen wordt dat *want* enkel een voegwoord of een voorzetsel kan zijn, bestaat het risico dat de daadwerkelijke natuur van de constructie over het hoofd wordt gezien. Volgens Himmelman (1992: 21) dienen veranderingen, die bijvoorbeeld tot *want/omdat* X hebben geleid, zonder de steun van de woordsoorten geanalyseerd te worden. Haspelmath (2007: 124) sluit zich hierbij aan en somt categoriale controversies op die alle eenzelfde patroon volgen als de discussie over *want/omdat* X. Dat betekent echter niet dat de traditionele woordsoorten in beginsel ‘fout’ zijn – integendeel. Ook zonder het theoretische kader van de woordsoorten kan met soortgelijke categorieën worden geëindigd. De traditionele woordsoorten zijn vooralsnog nuttige categorieën voor taalkundige analyses. Dit blijkt onder andere uit het gegeven dat discussies zoals het *want/omdat* X-debat relatief zelden voorkomen. Juist de discussie over *want/omdat* X toont daarentegen aan dat het van belang is om een kritische houding aan te nemen ten opzichte van de traditionele linguïstische categorisering.

Rosch (1973) en Taylor (1995: 183–190) benadrukken dat linguïstische categorieën als prototypen geïnterpreteerd moeten worden. Indien dat daadwerke-

³⁰ Robins (1966) stelt dat het moderne systeem van tien woordsoorten zijn oorsprong vindt in de antieke filosofie. Woordsoorten waren oorspronkelijk retorische categorieën die werden ontwikkeld voor het Grieks die vervolgens door syntactische en semantische categorieën aangevuld werden en aan het Latijn werden aangepast. Door de dominante positie van het Latijn werd dit middeleeuwse amalgaam van categorieën later ook op andere talen, waaronder het Nederlands, overgedragen.

³¹ Baker (2003: 300) postuleert op basis van de zogenoemde *universele grammatica* dat lexicale – maar waarschijnlijk niet functionele – woordcategorieën universeel zijn. Dit essentialistische zicht wordt door onder andere Haspelmath (2007) bekritiseerd. Hoewel hij weliswaar vooral uit een typologisch perspectief redeneert, zijn de genoemde argumenten tevens van toepassing op de discussie over *want/omdat* X. Haspelmath (2007: 119) merkte op dat dit categoriale essentialisme op Latijnse of Engelse tradities van taalbeschrijving gebaseerd is.

lijk gedaan wordt en de vaagheid van linguïstische categorieën serieus genomen wordt, is de vraag of *want* en *omdat* in *want/omdat X* als voegwoord, voorzetsel of een geheel nieuwe woordsoort beschouwd moeten worden, niet langer van toepassing.

De argumenten die in dit tekstdeel aan bod zijn gekomen, tonen aan dat *want* en *omdat* in de nieuwe constructie noch een prototype van een voegwoord noch een prototype van een voorzetsel zijn. De vraag of de nieuwe *want* en *omdat* samen met andere soortgelijke uitdrukkingen een categorie *sui generis* vormen of niet, is uiteindelijk niet relevant. Het dilemma tussen *want* als een niet-prototypisch voegwoord, *want* als een niet-prototypisch voorzetsel en *want* als een prototypisch lid van een categorie *sui generis* is ondergeschikt aan het gegeven dat linguïstische categorieën prototypen zonder duidelijk afgebakende grenzen zijn.

4. Conclusie

De discussie met betrekking tot de categorisering van *want* en *omdat* in de *want/omdat X*-constructie heeft tot meerdere conclusies op linguïstisch en meta-linguïstisch gebied geleid.

Allereerst heb ik getoond hoe de syntactische mogelijkheden van *want* en *omdat* zich in de relatief nieuwe constructie *want/omdat X* hebben uitgebreid in vergelijking tot de traditionele voegwoorden *want* en *omdat*. In plaats van een bijzin in het geval van *omdat* en een hoofdzin of een adjectivische elliptische constructie in het geval van *want*, worden *want* en *omdat* in de nieuwe constructie met zelfstandige naamwoorden, bijvoeglijke naamwoorden, werkwoorden, bijwoorden, tussenwerpsels, emoticons en de directe rede gecombineerd.

Ten tweede heb ik vanuit een diachroon perspectief aangetoond dat de constructie *omdat X* in vergelijking tot de parallelle constructie *want X* hoogstwaarschijnlijk een recentere ontwikkeling is. Hoewel de voorloper van *want X* – de adjectivische ellips van het type *goed want duur* – reeds in de jaren 1960 in gebruik was, duikt de variant met *omdat* pas ongeveer in de laatste zeven jaren op. Met dit gegeven kan aangetoond worden dat de constructie *want/omdat X* niet een product van de communicatie op het internet is, hoewel sociale media zoals Twitter en de invloed van het Engels door de Engelse constructie *because X* het gebruik van de Nederlandse constructies zeker ondersteunen. Het Engels is waarschijnlijk ook verantwoordelijk voor de recentelijke verspreiding van structureel en semantisch vergelijkbare constructies in diverse andere talen.

Tot slot heb ik met betrekking tot de meta-linguïstische discussie kunnen demonstreren dat de traditionele taalwetenschappelijke categorieën, de woordsoor-

ten, niet altijd geschikt zijn om talige randverschijnselen zoals *want/omdat* X op adequate wijze te kunnen categoriseren. De voegwoorden *want* en *omdat* ontwikkelen zich tot een talig element dat vergelijkbaar is met traditionele voorzetsels. Tegelijkertijd vertonen *want* en *omdat* in de nieuwe constructies eigenschappen die met de traditionele voorzetsels niet compatibel zijn. Dat leidt tot twee mogelijke conclusies. Enerzijds kan genoeg genomen worden met een categorisering van *want* en *omdat* als ongeschikte representanten van de ene of andere categorie. Anderzijds kan gepleit worden voor een separate categorie waartoe elementen zoals de nieuwe *want* en *omdat* behoren. In beide gevallen dienen de woordsoorten niet als een essentialistische statische set geïnterpreteerd te worden. Zoals de discussie rondom de constructie *want/omdat* X illustreert, zijn de traditionele categorieën intrinsiek vaag en kunnen deze om die reden enkel als hulpmiddel voor linguïstische analyses fungeren.

Bibliografie

- American Dialect Society (2014): “‘Because’ is the 2013 Word of the Year”, laatst geraadpleegd op 11.09.2018 <<https://www.american-dialect.org/because-is-the-2013-word-of-the-year>>.
- Baker, Marc C. (2003): *Lexical Categories: Verbs, Nouns, and Adjectives*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Belle, William Van (1989): “Want, omdat en aangezien. Een argumentatieve analyse”. *Leuvense bijdragen* 78, 435–456.
- Bohmann, Axel (2016): “Language change because Twitter? Factors motivating innovative uses of because across the English-speaking Twittersphere”. In: Lauren Squires (ed.), *English in Computer-Mediated Communication: Variation, Representation, and Change*. Berlin: De Gruyter, 149–178.
- Carey, Stan (2013): “‘Because’ has become a preposition, because grammar”. *Sentence First. An Irishman’s Blog about the English Language*, laatst geraadpleegd op 12.09.2017 <<http://stan-carey.wordpress.com/2013/11/13/because-has-become-a-preposition-because-grammar/>>.
- Haspelmath, Martin (2007): “Pre-established categories don’t exist: Consequences for language description and typology”. *Linguistic Typology* 11:1, 119–132.
- Himmelmann, Nikolaus P. (1992): *Grammaticalization and Grammar*. Köln: Institut für Sprachwissenschaft der Universität zu Köln.
- Horst, Joop M. van der (2004): “Want en wegens”. In: Saskia Daalder e.a. (ed.), *Taal in verandering. Artikelen aangeboden aan Arjan van Leuvensteijn bij zijn afscheid van de opleiding Nederlandse Taal en Cultuur aan de Vrije Universiteit Amsterdam*. Münster: Stichting Neerlandistiek VU, Nodus Publikationen, 17–22.
- Kanetani, Masaru (2015): “On the new usage of because”. *Studies in Language and Literature (Language)* 68, 63–79.
- Kanetani, Masaru (2016): “A note on the *because* X construction: With special reference to the X-element”. *Studies in Language and Literature (Language)* 70, 67–79.
- Liberman, Mark (2012): “Because NOUN”. *Language Log*, laatst geraadpleegd op 24.05.2017 <language-log.ldc.upenn.edu/nll/?p=4068>.
- Lemmens, Marcel (1991): “Want-zinnen. Mag het ietsje minder zijn?”. *Onze taal* 59, 14–15.

- McCulloch, Gretchen (2014): "Why the new 'because' isn't a preposition (but is actually cooler)". *All Things Linguistic*, laatst geraadpleegd op 12.09.2017 <allthingslinguistic.com/post/72252671648/why-the-new-because-isnt-a-preposition-but-is>.
- Oostendorp, Marc van (2014): "Want boos/verdrietig/bekaf". *Neerlandistiek. Online tijdschrift voor taal- en letterkundig onderzoek*, laatst geraadpleegd op 14.06.2017 <neerlandistiek.nl/2014/01/want-boosverdrietigbekaf/>.
- Pullum, Geoffrey K. (2009): "Lexical categorization in English dictionaries and traditional grammars". *Zeitschrift für Anglistik und Amerikanistik* 57:3, 255–273.
- Pullum, Geoffrey K. (2014a): "Because syntax". *Language Log*, laatst geraadpleegd op 24.05.2017 <language-log.ldc.upenn.edu/nll/?p=9494>.
- Pullum, Geoffrey K. (2014b): "Promiscuity of prepositions". *Language Log*, laatst geraadpleegd op 24.05.2017 <language-log.ldc.upenn.edu/nll/?p=9558>.
- Rehn, Anneliese (2015): *Because Meaning: Language Change through Iconicity in Internet Speak*. Summer Undergraduate Research Fellowship Conference Proceedings. UC Berkeley, laatst geraadpleegd op 24.05.2017 <escholarship.org/uc/item/0r44d2bh>.
- Robins, Robert H. (1966): "The development of the word class system of the European grammatical tradition". *Foundations of Language* 2:1, 3–19.
- Rosch, Eleanor H. (1973): "Natural categories". *Cognitive Psychology* 4:3, 328–350.
- Rosen, Aliza (2017): "Tweeting made easier". *Twitter Blog*, laatst geraadpleegd op 15.09.2018 <https://blog.twitter.com/official/en_us/topics/product/2017/tweetingmadeeasier.html>.
- Schnoebelen, Tyler (2014): "Innovating because innovation". *Corpus Linguistics*, laatst geraadpleegd op 30.08.2017 <corplinguistics.wordpress.com/2014/01/15/innovating-because-innovation/>.
- Stefanowitsch, Anatol (2014): "Weil ist faszinierend, weil Sprachwandel". *Sprachlog*, laatst geraadpleegd op 24.05.2017 <sprachlog.de/2014/01/10/weil-ist-faszinierend-weil-sprachwandel/>.
- Stöcker, Kristin (2018): *Die because X-Konstruktion im Englischen, Deutschen und Niederländischen*. Masterscriptie. Berlin: Freie Universität Berlin.
- Taylor, John R. (1995): *Linguistic Categorization: Prototypes in Linguistic Theory*, 2de ed. Oxford: Clarendon Press.
- Vries, Jan W. de (1971): "'Want' en 'omdat'". *De nieuwe taalgids* 64, 414–420.